DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

CZU 343.195.3

RECONCEPTUALIZAREA FUNCȚIEI PROCURORULUI DE SUPRAVEGHERE A ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚIE

Dumitru OBADĂ,
procuror, formator INJ,
doctorand USM

SUMAR

Lucrarea reprezintă analiza cadrului legal al Republicii Moldova care vizează reglementarea activității speciale de investigații din perspectiva competențelor funcționale ale subiecților învestiți de legiuitor cu atribuții de supraveghere a măsurilor speciale de investigație. De asemenea, s-au evidențiat incoerențele normative specificate în conținutul regulatoriu al legii procesual penale, inclusiv analiza coroborată a normelor juridice care se conțin în Codul de procedură penală, precum și alte reglementări ce vizează acest domeniu specific de activitate statală, stabilite în legislația conexă. Autorul a arătat efectele juridice nefaste ce pot fi generate de interpretarea și aplicarea eronată a normelor juridice aferente activității speciale de investigații. Pe durata realizării prezentului studiu s-a ținut cont de aplicarea legii de către organele statului la desfășurarea investigațiilor penale, inclusiv s-a statuat în privința clarificării și definitivării conceptului de *„supraveghere a activității speciale de investigație”*.

Cuvinte-cheie: *activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, organ special de investigație, activitate de urmărire penală, acțiuni de urmărire penală, organ de urmărire penală, procuror, supraveghere, control, coordonare, conducere.*

RECONCEPTUALIZING PROSECUTOR'S SUPERVISORY FUNCTION OF SPECIAL INVESTIGATIVE ACTIVITY

SUMMARY

This paper is an endeavor to analyze Moldova's legal framework aimed at regulating Special investigative activity in terms ofsubjects and their functional competencies, invested by a legislator with duties of supervisingSpecial investigative measures. It is also an attempt to reveal the normative inconsistencies specified in the regulatory content of the Criminal Procedural Law, including a verifiable analysis of the legal norms stipulated in the Code of Criminal Procedure, as well as other regulations related to this specific area of state activity specified in the related legislation. Moreover, the author sought to highlight the adverse legal effects that may be generated by the misinterpretation and misapplication of the legal norms related to Special investigative activity. While carrying out this study, we have taken into account the practice of law enforcement by state bodies in conducting criminal investigations, as well as the attempt to clarify and define the concept of *„supervising special investigative activity”*.

Key-words: *special investigative activity, special investigative measures, special investigative body, criminal investigation, criminal prosecution activity, criminal investigation body, prosecutor, supervising, control, coordination, management.*

Societatea internațională, aflată în tranziție de la societatea informațională la cea a cunoașterii, ne oferă astăzi un tablou deosebit de complex, sub aspectul problematicii cu care se confruntă conducerea statelor și guvernelor din cauza caracterului tot mai agresiv al terorismului internațional și al crimei organizate, care cunosc elemente de manifestare și de dezvoltare nemaiîntâlnite în perioadele anterioare. Fenomenele sociale, politice și religioase au schimbat radical strategiile, concepțiile și tactica de acțiune ale statelor, guvernelor și, odată cu aceasta, ale majorității serviciilor de informații, astfel că, la metodele clasice s-au adăugat astăzi noi tehnici novatoare, menite să facă față activității perfide și deosebit de periculoase a elementelor care tulbură viața și liniștea oamenilor [17, p.5].

Proliferarea, în ultimile două decenii, a actelor de crimă organizată și terorism, escaladarea criminalității pe segmentul infracțiunilor de circulație ilegală a drogurilor, comercializarea ilegală a armelor, munițiilor, materialelor explozive, diversificarea schemelor de spălare a banilor proveniți din activități ilicite au determinat statele comunității europene de a revizui eficiența me-

canismelor şi instrumentelor de contracarare a acestor fenomene, reconceptualizare de principiu materializată în consolidarea normativă a mijloacelor puse la dispoziția organelor de drept în vederea desfăşurării unor cercetări penale eficiente, capabile să prevină sau să combată criminalitatea în cele mai grave şi organizate forme de manifestare.

Aşa după cum s-a remarcat, tehnicile speciale de investigare (în continuare, TSI – n.a.) sunt instrumente aparte, specifice datorită caracterului lor confidențial. Anume datorită confidențialității sale, TSI sunt considerate ca fiind mijloace vitale de importanță deosebită de care se pot face uz în combaterea crimei organizate. Pe de altă parte, utilizarea acestora, de către organele statului, interferează cu sfera drepturilor fundamentale ale omului, în special dreptul la respectarea vieții private şi de familie (art.8 CEDO), inclusiv cu dreptul la un proces echitabil (art.6 CEDO) [10, p.11].

Cu toate că măsurile speciale de investigație (în continuare, MSI – n.a.) pot fi considerate mecanisme extrem de eficiente cu ajutorul cărora pot fi atinse finalitățile procesului penal, este evident faptul că acestea afectează drepturile şi libertățile fundamentale ale omului, în special fiind limitat dreptul la viața privată sau, altfel-zis, dreptul la intimitate *lato sensu*.

După cum, pe bună dreptate, s-a remarcat, dreptul la intimitate este un drept fundamental în democrație. Multe țări suverane, precum şi organisme supranaționale au consacrat deja această valoare, incluzând-o printre drepturile transcedentale (sacre) enumerate în Declarația universală a drepturilor omului. Dar, oricât de importantă ar fi această libertate, ea are nişte limite: nu s-ar putea accepta ca ordinea socială, care permite respectul drepturilor fundamentale, să fie ştirbită din cauza unei intrasigențe dusă până la limite în ceea ce priveşte respectul acestei valori. Dreptul la intimitate trebuie, uneori, să se estompeze în fața unui imperativ esențial care vizează supraviețuirea societății. Astfel, această societate nu va putea să pună în chestiune orice existență a sa, dintr-un respect fără nuanțe al drepturilor fundamentale: trebuie să existe un echilibru între dreptul cetățeanului de a fi protejat împotriva intruziunilor în viața sa privată şi interesul statului de a veghea securitatea publică, de a detecta activitățile subversive şi criminale. Acest rol important de protecție a cetățenilor, a ordinii sociale permite, deci, autorității statale să se bucure de prerogative foarte mari, printre care şi acela de a pătrunde uneori în domeniul intimității cetățenilor. Totuşi, acest drept, într-un stat democratic, va fi limitat la situații excepționale şi, într-adevăr, aceasta – deoarece intimitatea este consacrată ca o valoare esențială şi trebuie să existe o prezumție în favoarea sa: aceasta decurge din opțiunea democrațiilor occidentale în favoarea autonomiei şi a libertății de exprimare. Este evident însă că această prezumție devine redutabilă atunci când tribunalele sau legiuitorul decid că dreptul la viață privată trebuie să fie limitat la a evita nişte daune mai importante sau când starea de urgență necesită o reevaluare impusă de împrejurări, privind supraviețuirea statului [15, p.76].

Dreptul la viață privată nu poate fi cuprins într-o unică definiție exhaustivă, fiind o noțiune supusă unor variabile de ordin istoric, moral sau juridic. Pe de altă parte, este incontestabilă valoarea sa de drept fundamental inerent ființei umane, iar transformările societății moderne, dincolo de provocările cu care se confruntă, îi consolidează caracterul suprem, esențial pentru libera dezvoltare a personalității umane şi manifestarea plenară a demnității individuale [14, p.33].

Amploarea şi diversificarea fenomenului infracțional, în general, a criminalității organizate şi a terorismului, în special, caracterul transfrontalier al rețelelor criminale și resursele logistice deosebite alocate de acestea pentru consolidarea activităților ilicite au făcut ca procedeele investigative clasice folosite de organele de urmărire penală să devină, practic, ineficiente şi irealiste. De aceea, societatea modernă a impus crearea unor instrumente investigative complexe, dublate de adoptarea unor decizii-standard la nivel național şi internațional, menite a conferi autorităților statale capacități sporite de control şi combatere a infracționalității grave, chiar dacă, de multe ori, adoptarea şi utilizarea unor astfel de mijloace au ridicat serioase controverse în materia încălcării drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului. Statul, confruntat cu această revoluție a informației, trebuie să identifice noi tipuri de *pattern-uri* acționale, care să se plieze pe nevoia de răspuns rapid, flexibilitate şi organizare ce s-au impus în lumile postmoderne [7, p.10].

Statele europene au recunoscut că formele organizate de criminalitate, prin definiție, presupun existența unor sisteme criminale, cu organizare ierarhică complexă, orientate spre săvârşirea unor infracțiuni de o gravitate sporită, care pot genera profituri considerabile. În consecință, la 20 aprilie 2005 Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei, la cea de-a 924 reuniune, a adoptat *Recomandarea (2005)10 privind „tehnicile speciale de investigare" în cazul infracțiunilor grave, inclusiv actele de terorism* [11].

Scopul acestei recomandări este de a promova în rândul statelor membre ale Consiliului Europei conceptul utilizării eficiente a *„tehnicilor speciale de investigare"* pe durata desfăşurării cercetărilor penale în cauze de crime grave şi acte de terorism, urmărindu-se, totodată, asigurarea respectării necondiționate a drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului.

Autorii recomandării au urmărit reliefarea unor linii directoare întru asigurarea realizării unui echilibru dintre necesitatea derulării unor investigații eficiente împotriva criminalității organizate prin utilizarea TSI, pe de o parte, cu respectarea imperioasă a protejării corespunzătoare a drepturilor omului, pe de altă parte.

Tendința de asigurare a unui echilibru între aceste două interese concurente este inspirată din abordările

similare ale Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, în speța *Klass și alții c. Germaniei,* Curtea a statuat, pentru prima dată, că *„societățile democratice sunt amenințate în prezent de modalități complexe de spionaj și de terorism, astfel că statul trebuie să fie capabil, pentru a combate eficient aceste amenințări, să supravegheze în mod secret elementele subversive care operează pe teritoriul său. Conștientă de pericolul, inerent măsurilor de supraveghere secretă, de a submina, chiar de a distruge democrația pe motiv de apărare, statele nu pot lua, în numele combaterii spionajului și terorismului, orice măsură pe care acestea o consideră adecvată. Curtea va urmări dacă, indiferent de sistemul măsurilor de supraveghere secrete adoptate de către State, există garanții adecvate și efective contra abuzului".* Aceste aprecieri ale Curții au un caracter relativ, determinat de circumstanțele particulare ale cauzei, cum ar fi: natura, scopul și durata eventualelor măsuri, condițiile de respectat pentru dispunerea lor, autoritățile competente de a le permite, efectua și supraveghea, tipul remediului consacrat în legislația internă a statelor [12, §48-50].

Aici, de asemenea, trebuie amintite constatările Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (în continuare CCPE – n.a.) expuse în Opinia nr.11(2016), potrivit cărora, în conformitate cu *Rezoluția 1566(2004) a Consiliului de Securitate ONU, referitoare la amenințările împotriva păcii și securității internaționale cauzate de terorism* [13], este o datorie esențială a procurorilor să aducă în fața justiției, pe baza principiului extrădării sau urmăririi, orice persoană care susține, facilitează, participă sau încearcă să participe la finanțarea, planificarea, pregătirea sau comiterea de acte teroriste sau a unor infracțiuni grave și a unor acte de criminalitate organizată. Pentru a duce la îndeplinire această îndatorire într-un mod calificat și eficient, procurorii trebuie să acționeze într-un cadru legal suficient, să coopereze cu toate părțile interesate relevante în acest domeniu, la nivel național și internațional, și să aibă suficiente resurse umane și materiale. Noi amenințări ale terorismului (finanțare prin infracțiuni grave și criminalitate organizată, propagandă, recrutare și pregătire a luptătorilor prin intermediul internetului) presupun noi reacții, noi forme de investigare, tehnici și măsuri de urmărire penală, astfel încât procurorii să fie în măsură să acționeze cu eficiență și la nivelul calitativ cerut în măsură din ce în ce mai mare de societate. În majoritatea statelor membre, s-a dovedit că tehnici de investigație speciale, ca, de exemplu, supravegherea electronică și operațiile sub acoperire, sunt instrumente eficiente de combatere a activităților teroriste, a infracțiunilor grave și a criminalității organizate. Aceste instrumente au fost puse la dispoziția parchetelor, cel puțin în cazul jurisdicțiilor în care procurorii au competențe de investigație. Dat fiind faptul că încalcă dreptul la intimitate nu numai al suspecților, dar și al altor persoane care nu sunt neapărat implicate în situația penală supusă investigației, utilizarea acestor măsuri trebuie să fie analizată exhaustiv și permanent de către procurori în orice etapă a procedurii, astfel încât rezultatul investigației să poată fi acceptat de instanțe și de societate în general [8].

Anterior, CCPE a reiterat dezideratul în corespundere cu care procurorii sunt responsabili de supravegherea investigațiilor penale, punctând că procurorii joacă un rol esențial în statul de drept și buna funcționare a sistemelor de justiție penală. Ei pot fi chemați să elaboreze și să pună în aplicare politici penale naționale (adaptându-le, dacă este cazul, realităților regionale și locale), să conducă, să îndrume sau să supravegheze investigațiile, să se asigure că victimele beneficiază de o asistență efectivă, să decidă cu privire la alternativele de urmărire penală sau să supravegheze executarea hotărârilor judecătorești [1].

Este de ramarcat faptul că principiile și recomandările asupra cărora s-a statuat în documentele de politici elaborate în cadrul Consiliului Europei, amintite *supra*, își au sorgintea în *Liniile directoare asupra rolului procurorilor* adoptate la cel de-al optulea Congres al Organizației Națiunilor Unite în privința prevenirii crimei și tratamentul infractorilor, desfășurat la Havana, Cuba, în septembrie 1990. Potrivit pct.11 al Liniilor directoare, procurorii trebuie să aibă un rol activ în procedurile penale, fiind responsabili de supravegherea legalității investigațiilor desfășurate, controlul punerii în executare a hotărârilor judecătorești, alte funcții de supraveghere în calitate de exponenți al interesului public [4].

În literatura de specialitate au fost elaborate criterii de determinare a atribuțiilor de *„supraveghere"* a ASI în calitate de domeniu specific de activitate, propriu procurorului, în calitate de exponent procesual. Pentru a recunoaște funcția de supraveghere a ASI în calitate de domeniu aparte al activității Procuraturii, trebuie să existe anumite caracteristici, precum: subiectul supravegherii, sarcinile acesteia, împuternicirile și competențele procurorului, obiectul supravegherii. Un criteriu suplimentar, care ar determina existența supravegherii ASI în calitate de domeniu distinct de activitate, ar fi crearea și funcționarea, în cadrul Procuraturii, a unor entități instituționale de conducere, control și asistență metodică în vederea realizării sarcinilor unei funcții de supraveghere [18, p.109].

Necesitatea consolidării legislative și menținerii competențelor procurorului de supraveghere a activității de urmărire penală și, implicit, a ASI, poate fi analizată pe exemplul experienței negative a Federației Ruse, dezbătute pe larg în literatura de specialitate, care, în anul 2007, a introdus modificări și completări substanțiale în conținutul normativ al *Codului de procedură penală*, precum și în *Legea cu privire la procuratură* [22].

Astfel, în rezultatul completărilor și modificărilor arătate, a fost creat *Comitetul de Anchetă al Federației Ruse*, în calitate de organ de urmărire penală independent, nesubordonat procesual Procuraturii. Așa, după cum remarcă *Korshunov I.G.*, excluderea organelor de anchetă (a se înțelege *organ de urmărire penală – n.a.*)

din componența procuraturii şi lipsirea procurorului de unele funcţii specifice a dus la periclitarea integrității sistemului organelor procuraturii. În opinia ex-Procurorului General al Federației Ruse, *Skuratov Iu.I.*, supravegherea internă sau departamentală nu poate fi la fel de eficientă ca controlul realizat de către procuror, aşa după cum ancheta (a se înțelege *urmărirea penală – n.a*) reprezintă o zonă de risc sporit, cu probabilitate crescută de afectare a drepturilor şi libertăților omului. Anchetatorul nu poate de sinestătător să examineze plîngerile privind acțiunile de nerespectare a prevederilor legale pe care le-a admis [19, p.294].

Este de-a dreptul justificată opinia distinsului profesor Dolea Igor potrivit căreia, operativitatea şi eficiența examinării plîngerilor (împotriva organului de urmărire penală şi special de investigație – n.a.) pot fi asigurate prin caracterul constant şi continuu al activității procurorului pe tot parcursul urmăririi penale [3, p.688].

Supravegherea ASI de către procuror este chemată să asigure realizarea practică a principiului supremației legii, apărarea drepturilor şi libertăților omului pe calea identificării şi înlăturării oricăror derogări de la ordinea juridică şi atragerea la răspundere a persoanelor culpabile [21, p.73].

Dacă procuratura exercită supravegherea respectării de către organele speciale de investigații (în continuare OSI – n.a.) a prevederilor legale, aceste organe sunt determinate să adopte un rol activ pe durata investigațiilor desfăşurate. Fiind controlate din exterior, OSI îşi schimbă intensitatea şi calitatea activității, fiind orientate spre atingerea unor rezultate mai bune. Aşadar, rezultativitatea activității OSI se află în interdependență directă de funcția de supraveghere atribuită de legiuitor procurorului [20, p.203].

Ne raliem opiniei procesualistului Grigore Gr. Theodoru potrivit căreia, procurorul exercită supravegherea de pe poziția de conducător al urmăririi, cu drept de intervenție şi de decizie asupra oricăror acte de urmărire penală efectuate de organele aflate sub supravegherea sa. Supravegherea este permanentă şi completă, în sensul că se exercită din momentul începerii urmăririi penale şi pînă la finalizarea ei, cuprinzînd toate aspectele legalității şi temeiniciei. Supravegherea se exercită, ca şi urmărirea penală, nepublic, necontradictoriu şi în formă scrisă, luîndu-se măsuri fără publicitate, atunci cînd este necesar şi în locul potrivit [16, p.470].

Avînd în vedere că, pe de o parte, tehnicile speciale de investigare sunt ingerințe în viața privată, iar, pe de altă parte, aplicarea lor efectivă atrage costuri băneşti semnificative, utilizarea lor trebuie făcută cu respectarea a două principii-standard: principiul proporționalității (alegerea graduală a uneia sau a unora dintre procedee, prin raportare la gravitatea faptelor săvârşite), dar şi principiul oportunității (ele trebuie utilizate doar dacă faptele cercetate sunt de o anumită complexitate) [9, p.2].

Luînd în considerație aserțiunile teoretice arătate, în cele ce urmează vom analiza cadrul regulatoriu procesual penal național aferent competențelor procurorului de desfăşurare a activității de supraveghere a ASI.

Aşadar, potrivit prevederilor art.132[3] alin.(1) a CPP, temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații sunt:

1) actele procesuale de dispoziție ale ofițerului de urmărire penală, ale procurorului sau ale judecătorului de instrucție în cauzele penale aflate în procedura acestora;

2) interpelările organizațiilor internaționale şi ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

3) cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Alin. (2) al aceleiaşi norme stipulează că, procurorul *coordonează*, *conduce* şi *controlează* efectuarea măsurii speciale de investigații sau desemnează un ofițer de urmărire penală pentru realizarea acestor acțiuni.

Concomitent, alin. (1) art.132[4] a CPP conține norma procesuală cu caracter imperativ prin care este arătat actul procedural exclusiv prin care pot fi dispuse măsuri speciale de investigație. Astfel, potrivit acestei prevederi normative, procurorul care conduce sau exercită urmărirea penală pune, prin ordonanță motivată, măsura specială de investigații în executarea subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în *Legea privind activitatea specială de investigații.*

La o interpretare *ad literam* a prevederilor art.132[3] alin.(1) a CPP se poate concluziona eronat, că MSI pot fi dispuse prin acte de dispoziție, pe lîngă procuror, emise de către ofițerul de urmărie penală, judecătorul de instrucție. Mai mult, urmînd logica construcției normative a aceleiaşi norme, apare confuză specificația regulatorie care pune în rîndul actelor care determină dispunerea MSI a interpelărilor organizațiilor internaționale şi ale autorităților de drept ale altor state, precum şi cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state.

Astfel, interpretarea propice a problemei juridice legate de determinarea actului procedural prin care sunt dispuse MSI trebuie realizată printr-o abordare concordantă a alin. (2) art.132[3] şi alin. (1) art.132[4] a CPP. Respectiv, măsurile speciale de investigație sunt dispuse de către procuror prin ordonanță motivată care, de fiecare dată, va analiza prezența temeiurilor legale de desfăşurare a ASI, realizînd prin aceasta un control *a priori* a ASI.

De fiecare dată cînd va fi chemat să dispună MSI, în virtutea prevederilor art.132[1] alin. (2) a CPP, procurorul va fi ținut să verifice întrunirea cumulativă a condițiilor expres şi limitativ prevăzute de lege, asigurându-se că:

1) pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal şi/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor;

2) există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârşirea unei infracțiuni grave, deosebit de

grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege;

3) acțiunea este necesară şi proporțională cu restrîngerea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului.

Prin dispozițiile art.132[4] alin. (4) – (6) a CPP, legiuitorul a reiterat competențele de supraveghere a ASI cu care este învestit procurorul indicând că, ofițerul de investigații care efectuează măsurile speciale de investigații informează procurorul printr-un raport, la finisarea efectuării măsurii speciale de investigații sau în termenul stabilit în actul de dispunere, despre rezultatele obținute la efectuarea măsurii speciale de investigații.

În cazul în care măsura specială de investigații este autorizată de către judecătorul de instrucție, procurorul prezintă acestuia toate materialele acumulate de către ofițerul de investigații pentru efectuarea controlului legalității. Dacă în cadrul examinării raportului se constată că nu sînt respectate condițiile de întindere a efectuării măsurii speciale de investigații sau prin măsura dispusă se încalcă disproporționat sau în mod vădit drepturile şi interesele legitime ale omului, sau au dispărut motivele care au stat la baza ingerinței, procurorul sau judecătorul de instrucție dispune încetarea măsurii.

Atribuțiile de supraveghere şi asigurare a legalității în cadrul ASI sunt fundamentate şi de prescripțiile regulatorii ale art.132[5] ale CPP, care prevede procedura consemnării MSI. Potrivit alin. (1) al normei precitate ofițerul care efectuează măsurile speciale de investigații întocmeşte un proces-verbal pentru fiecare măsură efectuată.

Alin. (4) – (6) indică asupra faptului că, la încetarea măsurii speciale de investigații sau la solicitarea procurorului ori a judecătorului de instrucție, ofițerul de investigații care a efectuat măsura transmite acestuia procesul-verbal, la care se anexează toate materialele acumulate la efectuarea măsurii speciale de investigații.

În cazul în care constată că măsura s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor şi libertăților omului sau ofițerul de investigații a acționat cu depăşirea prevederilor ordonanței/încheierii de autorizare, procurorul sau judecătorul de instrucție declară nul procesul-verbal şi dispune prin ordonanță/încheiere nimicirea imediată a purtătorului material de informații şi a materialelor acumulate pe parcursul efectuării măsurii speciale de investigații. În cazul în care constată că prin acțiunile întreprinse ofițerul de investigații a încălcat vădit drepturile şi libertățile omului, procurorul sau judecătorul de instrucție declară nule măsurile întreprinse şi sesizează autoritățile competente. Ordonanța procurorului se atacă la procurorul ierarhic superior. Încheierea judecătorului de instrucție este irevocabilă. La examinarea legalității efectuării măsurii speciale de investigații, procurorul sau judecătorul de instrucție examinează modul de înfăptuire a măsurii, respectarea condițiilor şi temeiurilor în baza cărora s-a dispus măsura specială de investigație.

Aşadar, în rezultatul analizei coroborate a prevederilor normative menționate, putem concluziona asupra faptului că procurorul apreciază legalitatea efectuării măsurii speciale de investigație de către organul responsabil, prin consultarea şi examinarea materialelor administrate, întocmite şi puse la dispoziția sa de către ofițerul de investigații.

Derularea şi rezultatele măsurilor speciale de investigații dispuse de procuror sunt reflectate de către ofițerul de investigații prin două acte procedurale distincte, primul fiind raportul asupra MSI, cel de-al doilea fiind procesul-verbal privind consemnarea MSI. Analizate separat, din perspectiva teoriei probelor, trebuie reținut faptul că procesul-verbal de consemnare a MSI, spre deosebire de raportul asupra MSI, compare ca mijloc de probă în procesul penal.

Este surprinzătoare prevederea normativă potrivit căreia în cazul în care constată că măsura s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor şi libertăților omului sau ofițerul de investigații a acționat cu depăşirea prevederilor ordonanței/încheierii de autorizare, procurorul sau judecătorul de instrucție declară nul procesul-verbal şi dispune prin ordonanță/încheiere nimicirea imediată a purtătorului material de informații şi a materialelor acumulate pe parcursul efectuării măsurii speciale de investigații.

Considerăm defectuoasă această construcție normativă, obligația impusă procurorului de a nimici imediat procesul-verbal de consemnare a MSI precum şi purtătorul material de informații contravine principiului legalității, or, aceste acte procedurale demonstrează de fapt ilegalitatea acțiunilor organului împuternicit cu desfăşurarea activității speciale de investigații, respectiv, dacă în cauza penală investigată acestea sunt probe inadmisibile, atunci aceste mijloace pot fi utilizate în calitate de probe într-o eventuală cauză penală pornită pe faptul acțiunilor ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere, care au admis periclitarea disproporționată şi ilegală a drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului.

Competența de supraveghere a ASI atribuită procurorului derivă şi din prevederile Titlului III, Capitolul I al Părții Generale a legii procesual penale, unde este prescris statutul părților şi altor persoane participante la procesul penal.

Astfel, art.52 alin. (1) pct.14) din CPP prevede că, în cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale şi teritoriale dă indicații în scris cu privire la efectuarea acțiunilor de urmărire penală şi a măsurilor speciale de investigații în vederea căutării persoanelor care au săvîrşit infracțiuni. De asemenea, din conținutul pct.15) şi 16) ale aceleiaşi norme desprindem faptul că procurorul are competența de a emite ordonanțe de efectuare a acțiunilor de urmărire penală, respectiv de efectuare a măsurilor speciale de investigații, precum şi adresează în instanța de judecată demersuri în vederea obținerii autorizării pentru

desfăşurarea activităţilor investigative care afectează drepturi şi libertăţi fundamentale. Mai mult, în temeiul pct.26) procurorul are competenţa de a sesiza organele de urmărire penală şi cele care exercită activitate specială de investigaţii despre înlăturarea încălcării legii.

Potrivit alin. (4) art.53[1] din CPP, Procurorul General poate da instrucţiuni cu caracter general procurorilor, organelor de urmărire penală, organelor care exercită activitatea specială de investigaţii şi organelor de constatare în scopul asigurării legalităţii urmăririi penale.

Observăm faptul că supravegherea ASI poate fi raportată la două realităţi procesuale, una care se referă la controlul acestei activităţi desfăşurate în cadrul urmăririi penale într-o cauză penală concretă, subiectul împuternicit cu atribuţii de control, fiind procurorul responsabil de conducerea sau exercitarea urmăririi penale sau procurorul ierarhic superior, cea de-a doua fiind competenţa Procurorului General extraprocesuală, care nu se referă la efectuarea MSI într-o cauză penală concretă, ci ţine de emiterea unor instrucţiuni cu caracter general de care trebuie să se conducă organele de urmărire penală şi speciale de investigaţii [2].

Atribuţiile de supraveghere de către procuror a ASI sunt fundamentate inclusiv în conţinutul *Legii privind activitatea specială de investigaţii nr.59 din 29.03.2016* [5]. În aşa mod, legea proclamă în mod special în art.6 alin. (3) că ofiţerul de investigaţii care efectuează activitatea specială de investigaţii îşi realizează sarcinile în mod independent, cu excepţia cazului când acţiunea specială de investigaţii este dispusă şi coordonată sau este condusă în cadrul procesului penal de către procuror sau de către ofiţerul de urmărire penală, în interacţiune sau în conlucrare cu colaboratorii confidenţiali. În continuarea acestei afirmaţii juridice, alin.(2) art.9 al *Legii* prevede că, la efectuarea măsurilor speciale de investigaţii în cadrul procesului penal, ofiţerul de investigaţie se supune indicaţiilor scrise ale procurorului sau ale ofiţerului de urmărire penală.

Mai mult, art.12 alin.(2) – (3) a *Legii nr.59 din 29.03.2016* precizează că ofiţerul de investigaţii este independent în stabilirea tehnicilor aplicate, a modalităţii şi a tacticii de efectuare a măsurii speciale de investigaţii. Ofiţerul de investigaţii are dreptul să refuze executarea indicaţiilor scrise ale procurorului, ale ofiţerului de urmărire penală, dacă acestea sunt ilegale sau dacă există circumstanţe reale ce pun în pericol viaţa şi sănătatea ofiţerului. Refuzul de a executa indicaţiile scrise se adresează procurorului ierarhic superior.

În acest context, după cum s-a afirmat, în calitate de obiect al funcţiei de supraveghere de către procuror a ASI nu compar datele despre organizarea, tactica, metodica şi mijloacele de realizare a măsurilor speciale de investigaţii [23, p.68].

Dacă legea specială prevede dreptul ofiţerului de investigaţie de a contesta indicaţiile procurorului la procurorul ierarhic superior, atunci Codul de procedură penală nu conţine asemenea posibilitate procesuală, ambiguitate normativă, care, în lumina prevederilor art. 2 alin. (4) al CPP, potrivit cărora, normele juridice cu caracter procesual din alte legi naţionale pot fi aplicate numai cu condiţia includerii lor în prezentul cod, poate exclude posibilitatea procesuală a ofiţerului de investigaţie de a se opune unor indicaţii nelegitime ale procurorului.

Trebuie remarcat şi acel fapt că, în corespundere cu norma precitată, alegerea modalităţii, tacticii şi tehnicii de utilizat la efectuarea măsurii speciale de investigaţie ţine de competenţa exclusivă a ofiţerului de investigaţie. Respectiv, este discutabilă competenţa procurorului de a conduce şi coordona efectuarea măsurilor speciale de investigaţie, or, aceasta ar însemna că procurorul poate impune ofiţerului de investigaţie tacticile şi metodele pe care le consideră cele mai oportune în desfăşurarea unei sau altei măsuri speciale de investigaţie, fapt care, după cum am văzut, este interzis de lege.

Referindu-ne la atribuţiile de supraveghere ale ASI de către procuror, considerăm ca elocventă formularea oferită de art. 39 alin. (2) al *Legii nr.59 din 29.03.2016,* în corespundere cu care controlul ASI se efectuează în baza plângerilor depuse de către persoanele ale căror drepturi şi interese legitime se presupune că au fost încălcate sau din oficiu, în cazul în care activitatea specială de investigaţie a fost autorizată de procuror ori autorizarea a fost solicitată judecătorului de instrucţie.

Competenţa de control a activităţii speciale de investigaţie de către procuror este reiterată de legiuitor în conţinutul *Legii cu privire la procuratură nr.3 din 25.02.2016,* unde, în art.5, este arătat că, de rând cu alte funcţii, Procuratura efectuează, inclusiv din oficiu, controlul asupra respectării legislaţiei privind activitatea specială de investigaţie [6].

Generalizând cele menţionate *supra*, în concluzie, putem afirma că activitatea specială de investigaţie, privită din perspectiva repercusiunilor pe care le determină în sfera drepturilor fundamentale ale omului, în virtutea caracterului intruziv al măsurilor puse la dispoziţia organelor de drept în vederea desfăşurării unor investigaţii penale, se prezintă ca un domeniu particular şi specific de activitate aflată sub imperiul normelor procedurale, cadrul regulatoriu naţional conţinând, actualmente, reglementări relativ clare, care sunt puse la dispoziţia destinatarilor.

Cu toate acestea, chiar dacă regimul juridic al activităţii speciale de investigaţie, odată cu modificările şi completările care s-au operat în conţinutul Codului de procedură penală prin *Legea nr.66 din 05.04.2012*, a cunoscut o consolidare normativă substanţială, eficienţa mecanismului de supraveghere a ASI, analizat prin prisma competenţelor procesuale ale procurorului, este redusă preponderent la dimensiunea controlului de legalitate *a priori*, concomitent efectuării MSI şi *a posteriori*, componentele de *conducere* şi *coordonare*, prescrise de legiuitor, fiind limitate de independenţa funcţională a ofiţerului de investigaţie în alegerea modului, mijloa-

celor, metodicii şi tacticii de efectuare a măsurii speciale de investigaţie. Totodată, ţinând cont de novaţia normativă operată în rezultatul adoptării *Legii nr.66 din 05.04.2012*, prin care ofiţerul de investigaţie a fost îndrituit să administreze probe în procesul penal, fiindu-i astfel atribuite caracteristici proprii organului de urmărire penală, este justificat de a completa legea procesuală cu norme care ar reglementa în detaliu statutul acestui subiect procesual, inadvertenţă normativă existentă cu impact direct asupra competenţelor procurorului de supraveghere a activităţii speciale de investigaţie.

Referinţe bibliografice:

1. Avizul nr. 9 (2014) al Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (CCPE) în atenţia Comitetului Miniştrilor al Consiliului Europei privind normele şi principiile europene referitoare la procurori. http://old.csm1909.ro/csm/linkuri/20_02_2015__72600_ro.pdf (vizitat la 23.11.2017).
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr.122-XV din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110/447*. În vigoare din 12.06.2003. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr.248-251/699 din 05.11.2013.
3. Dolea Ig. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: (comentariu aplicativ): Textul cu modificările legislative operate până la 1 septembrie 2016.* Chişinău: Cartea Juridică, 2016. 1172 p.
4. Guidelines on the Role of Prosecutors Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990. https://www.un.org/ruleoflaw/files/ Guidelines%20on%20the%20Role%20of%20Prosecutors%20.pdf (vizitat la 23.11.2017).
5. Legea privind activitatea specială de investigaţii. Nr.59 din 29.03.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.113-118/373*. În vigoare din 08.12.2012.
6. Legea cu privire la procuratură. Nr.3 din 25.02.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.69- 77/113*. În vigoare din 01.08.2016.
7. Maior George Cristian. *Un război al minţii – Intelligence, servicii de informaţii şi cunoaştere strategică în secolul XXI*. Bucureşti: Editura RAO, 2011, 480 p.
8. Opinia nr. 11 (2016) a Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni privind calitatea şi eficienţa reţelei de procurori, inclusiv în lupta împotriva terorismului şi a crimei organizate şi grave. http://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/COOPERARE/opinia11_ccpe.pdf (vizitat la 23.11.2017).
9. Olaru C. *Mijloace specifice de investigare a infracţiunilor de criminalitate organizată*. Bucureşti: Hamangiu, 2014. 130 p.
10. *Raport explicativ asupra Rec(2005)10 privind „tehnicile speciale de investigare" în cazul infracţiunilor grave, inclusiv actele de terorism*. http://www.legislationline.org/documents/id/9000 (vizitat la 22.11.2017).
11. Recomandarea (2005)10 privind „tehnicile speciale de investigare" în cazul infracţiunilor grave, inclusiv actele de terorism. http://www.refworld.org/docid/43f5c6094.html (vizitat la 22.11.2017).
12. Speţa *Klass şi alţii c. Germaniei*, hotărârea din 06.09.1978, https://stewartroom.co.uk/wp-content/uploads/2014/07/Cases-ECHR-Klass.pdf (vizitat la 22.11.2017).
13. Security Council resolution 1566 (2004) on Threats to international peace and security caused by terrorist acts. https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/security-council-resolution-1566-2004-on-threats-to-international-peace-and-security-caused-by-terrorist-acts/(vizitat la 23.11.2017).
14. Şandru S. *Protecţia datelor personale şi viaţa privată*. Bucureşti: Hamangiu, 2016. 420 p.
15. Tanislav E. *Dreptul la intimitate. Ascultările clandestine şi captarea imaginilor în ascuns.* Bucureşti: Eminescu, 1997. 286 p.
16. Theodoru Gr. *Tratat de Drept procesual penal. Ediţia a 3-a*. Bucureşti: Hamangiu, 2013. 879 p.
17. Zamfir D. *Respectarea drepturilor omului în activitatea serviciilor de infromaţii.* Bucueşti: RAO International Publishing Company, 2007. 575 p.
18. Козусев А.Ф. *Проблемы прокурорского надзора за исполнением законов в оперативно-розыскной деятельности*. Москва, 2001, с.109 citat de Махмудов И.Т. *Проблемы прокурорского надзора за исполнением законов в оперативно-розыскной деятельности позаконодательстве Республики Таджикистан*. https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-prokurorskogo-nadzora-za-ispolneniem-zakonov-v-operativno-rozysknoy-deyatelnosti-po-zakonodatelstvu-respubliki-tadzhikistan (vizitat la 23.11.2017).
19. Коршунов И.Г. О проблемах реформирования пркурорского надзора в современый период. В: *Вестник Кемеровского Государственного Университета*, 2013, №4(56), Т1, с.293-296.
20. Никитин Е.Л., Дытченко Г.В. Сущность и назначение прокурорского надзора за исполнением законов в оперативно-розыскной деятельности. В: *Вестник Саратовской государственной юридической академии,* 2015, № 1(102), с.200-206. https://cyberleninka.ru/article/n/suschnost-i-naznachenie-prokurorskogo-nadzora-za-ispolneniem-zakonov-v-operativno-rozysknoy-deyatelnosti (vizitat la 24.11.2017).
21. Тюрин Н.С. Прокурорский надзор за законностью оперативно-розыскной деятельности: некоторые вопросы. В: *Уголовная юстиция*, 2014, № 2(4), 73-75. https://cyberleninka.ru/article/n/prokurorskiy-nadzor-za-zakonnostyu-operativno-rozysknoy-deyatelnosti-nekotorye-voprosy (vizitat la 24.11.2017).
22. *Федеральный закон от 5 июня 2007 г. N 87-ФЗ „О внесении изменений в Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации; Федеральный закон „О прокуратуре Российской Федерации".* https://rg.ru/2007/06/08/genprokuratura-doc.html (vizitat la 23.11.2017).
23. Ховавко С.М. *Предмет прокурорского надзора и ведомственного контроля за оперативно-розыскной деятельностью*. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД Росии,* 2016, № 4 (34), с.67-71. https://cyberleninka.ru/article/n/predmet-prokurorskogo-nadzora-i-vedomstvennogo-kontrolya-za-operativno-rozysknoy-deyatelnostyu (vizitat la 24.11.2017).